

Les trobades d'acordionistes a Maçaners

MAÇANERS, SITUAT A 1.290 M. d'altitud, és un petit nucli rural que pertany al municipi de Saldes, a la comarca del Berguedà, província de Barcelona. Té com a companys d'orografia les valls del Pedraforca, bressolades per les serres d'Ensiya i el Cadí, s'hi troben 72 cases: 41 són disseminades i les restants conformen el petit poblet que té com a patró sant Serni, venerat el 29 de novembre amb una missa i un àpat de germanor. Fins aquí la descripció de qualsevol poble d'arreu del Principat, però, com qualsevol poble -a nosaltres ens agrada dir poble, perquè així ens sentim-, té la seva idiosincràcia i les seves inquietuds. Maçaners un dia va decidir que no volia deixar morir un instrument que durant molts anys havia estat un dels mitjans de comunicació d'aquestes contrades, l'acordió diatònic. L'acordió va arribar, de ben segur, pels camins de la Cerdanya. Homes d'aquesta comarca anaven a treballar a França (sempre en el món rural), i quan tornaven, alguns d'ells portava incorporat al seu carro una capseta màgica de fusta i botons de la qual al manxar sortia una música encisadora.

L'acordió diatònic, pròpiament dit, va néixer a Viena l'any 1829. En Damian va perfeccionar el que set anys abans (1822) l'alemany Buschmann havia patentat com un acordió, inspirat en la guimbarda. No va arribar a Catalunya fins als voltants de la primera República, però amb la Mancomunitat, la dictadura d'en Primo de Rivera i la segona República és quan va prendre embranzida al nostre país. Després de la Guerra Civil va anar perdent protagonisme a favor del cromàtic i aquest mateix quedà de banda davant altres formes instrumentals.

Tal com ja diu la paraula, diatònic, té a la mà dreta una escala diatònica i a l'esquerra tan sols unes poques notes baixes, harmòniques, i fa que en omplir-se d'aire la manxa, surtin dues notes, una a l'obrir i una altra al tancar, que fa impossible qualsevol modelació lliure, i d'aquí el moviment, de vegades brusc, de l'instrumentista en sonar-lo.

Però tornem a la petita història del veïnat de Maçaners i l'acordió. Una vesprada d'hivern, vora el foc, algú va pensar, en veu alta, que seria bonic reunir el major nombre d'acordionistes que de ben segur encara hi havia a la comarca i veure de quina manera es podria tirar endavant el projecte de recuperar un xicaquest instrument. Els qui ho varen escoltar li digueren que seria una feina molt difícil, per no dir impossible, però la seva tossuderia i estimació a la contrada i a l'acordió que tant hi tenia a veure va engrascar a tots, i van posar fil a l'agulla. Un cop la idea va haver pres cos, va reunir-se amb altres veïns i van acordar fer una trobada d'acordionistes. Després de molta il·lusió i molta feina, el 13 de juliol de 1985 es va celebrar la primera trobada d'acordionistes a Maçaners. Quina alegria, Déu meu! Va ser tot un esdeveniment, la plaça de l'escola estava plena de gom a gom i tots els esforços van tenir la seva recompensa. Van acudir-hi 14 acordionistes dels 16 que havien localitzat, entre ells en Lleó Sánchez Blasco "Totquiets", en Jaume Rovira "Jau-met Xic", en Camil Sabata "el fuster de Berga", i en Josep M. Farré, fill del llegendari Josep M. Farré "el ferrer de Tuixent". Gent que, a part de la seva vàlua com a músics, havia fet ballar els nostres avis i pares en

aquells diumenges clars on es deixava el treball del camp o de la mina per fer un xic de gresca a l'hostal de cal Gascó de l'Espà o a la plaça de Maçaners.

Allò va funcionar, gràcies al recol·lament de l'Ajuntament i de la voluntat dels organitzadors, i malgrat tots els entrebancs que sorgien, ja que localitzar els músics, després de tants anys, va ser feina ben difícil i entretinguda.

Fent memòria, podem recordar que aquell primer intent, com nosaltres l'anomenàrem, el portàrem a terme dalt d'uns taulons sostinguts per uns bidons que ens va deixar l'empresa Carbones Pedraforca, els vestírem de boix i allà tocaren els músics. Després d'aquell primer acte ens plantejàrem la continuació i en sospesar-ho, comprovàrem que les mateixes ganes que teníem nosaltres de poder recuperar un xic aquest instrument, que havia caigut en desús per donar pas a petites i gran formacions a què la "modernitat" ens obligava, eren les mateixes inquietuds que tenien els músics, que veïen com anava desapareixent d'acordió. D'aquí va sorgir la recerca de músics de la Cerdanya, Ripollès, Pallars, etc. i hi descobrírem incalculables tresors de la nostra cultura. Així vàrem anar fent la família cada vegada més gran. Després connectàrem amb músics d'Euskalherria, d'Aragó, del Principat d'Andorra, d'Occitània i, per fi, aquest any sembla possible l'actuació d'un bon folklorista portuguès i d'un grup de les conques mineres de Lleó.

S'han obtingut grans satisfaccions, que compensen tots els esforços. D'uns anys ençà, l'Ajuntament de Saldes és qui vetlla pel seu bon funcionament i es fa càrrec de totes

les despeses. Diversos municipis, no ja de Catalunya, sinó també del Principat d'Andorra i Occitània (Vilada, Manresa, Golmes, Guils de Cerdanya, Lés, Canillo i Foix) s'han posat en contacte amb d'Associació per assessorar-se com es podia portar a terme una trobada i per obtenir representació de la nostra comarca en el seu acte; sempre s'han fet tots els possibles per donar tot l'ajut i informació i en moltes ocasions ens hem desplaçat al lloc acompanyats per acordionistes que han deixat Maçaners, la comarca i el nostre Principat en cotes ben altes. Fet que nosaltres valorem molt, ja que tot és poc quan estimes el teu llogarret i la teva cultura.

L'any 1986 es va fer una sardana, anomenada Maçaners (lletra i música de M. Isabel Orta i Ramona Guitó), que va ser interpretada per Isabel Orta, Manel Pinós (acordions) i Noè Serrahima (violí), va ser ballada per un grup sardanista "Sempre Junts" de Manresa, amb Xavier Montfort com a cap de colla, i de la qual es va oferir a l'Excm. Ajuntament de Saldes, presidit per Josep Prat, la partitura original, amb un dibuix al carbó fet per Jordina Prat. Aquesta sardana es toca amb certa freqüència a la Trobada. De la trobada han sortit nous músics. Tenim molt present en Joan Vila: cada any, el dia de la trobada, s'asseia a la plaça de Maçaners de bon matí i esperava en Camil Sabata, que era el primer en arribar, i feien petar la xerrada mentre en Camil tocava per passar el temps, fins que en

Joan va demanar un any als Reis d'Orient un acordió i aquell mateix any va fer una petita, però entranyable, demostració del que havia après; ara toca acompanyat per les seves filles, la Marta i la Mireia (acordió i violí). I el que ens fa més contents és que s'hi han afeccionat nens i nenes que, en créixer, continuen amb la música i l'acordió.

L'any 1992, juntament amb els geganters de Saldes (en Martí Perarnau com a cap de colla), es va retre homenatge al gran mestre flabiolaire Josep Maria Verdager, en "Roviretes", de Folgueroles, i es van convidar totes les colles geganteres de la comarca del Berguedà a participar-hi; la resposta va ser massiva: menys dues poblacions, tots els gegants del Berguedà van acudir-hi. Aquest homenatge encara avui hom el recorda amb llàgrimes, va ser molt emotiu i els geganters van omplir la plaça de l'Església amb balls i festejos dels quals tots els que vàrem tenir-hi un xic de part ens sentim orgullosos. Després d'aquest homenatge, en "Roviretes" va rebre'n molts més arreu del Principat.

El 1994, per celebrar el desè aniversari es va fer a l'església una exposició d'instruments on predominava l'acordió. Es va poder admirar més de 30 acordions, entre diatònics i cromàtics, violins, xirimies, trikitixas, albokes, gaites, sacs de gemecs, panderos àrabs, etc. Es va poder admirar un violí de l'any 1829, un acordió diatònic de pri-

mers de segle i un de cromàtic que sembla ser que és el segon que arribà a la comarca, propietat d'en Camil Sabata. El primer cromàtic que es va sentir a tocar a la comarca va ser el d'en Lleó Sánchez (Totquiets), que l'anomenava la "fera negra" perquè... bé, això ho explicarem un altre dia.

L'última trobada, 1999, va ser molt entranyable, però el temps no va acompanyar; d'haver-ho fet, hauria estat la cirereta del pastís, ja que els músics eren d'una qualitat humana i d'una sensibilitat musical gairebé insuperable. Malgrat el temps, va ser una de les millors trobades. Eren prop de les 5 de la matinada i encara hi havia músics en solitari i grups que tocaven dins el local, fora a la plaça de l'escola, a l'era de cal Sacuta i dins el bar de cal Tahona, i el públic que els escoltava semblava no tenir-ne prou; el fred, que era considerable, i la mullenada, deien que passava amb la música.

Persiserveix d'alguna cosa direm que la idea del logotip de la trobada va ser d'en Joan Antoni Bertran i Puig, la nit de Nadal, mentre fèiem cagar el tió (va fer un esbós i ens el va cagar el tió). El primer acordió va ser un cromàtic i l'actual diatònic és propietat d'en Francesc Sanvicens.

Ramona Guitó
Grup organitzador

Imatges d'alguns participants de les trobades d'acordionistes de Maçaners, en el moment de la seva actuació.

